

Jessica Roimu
Taija Välske
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)
Kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus
Opinnäytetyö, 2020

SUKUPUOLISENSITIIVINEN TYÖOTE RIPPI- KOULUTYÖSSÄ

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

TIIVISTELMÄ

Jessica Roimu, Taija Välske
Sukupuolisensitiivinen työote rippikoulutyössä
35 sivua, 2 liitettä
Kevät 2020
Diakonia-ammattikorkeakoulu
AMK
Sosionomi- kirkon nuorisotyönohjaaja
Sosionomi- kirkon nuorisotyönohjaaja

Roimu, Jessica ja Välske, Taija. Kirjallisuuskatsaus sukupuolisensitiivisestä työotteesta rippikoulutyössä. Helsinki, kevät 2020, 35s. Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysalan tutkinto, sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa kuvaileva kirjallisuuskatsaus sukupuolisensitiivisestä työotteesta ja sitä tukevista tekijöistä rippikoulutyössä. Tavoitteena oli tuottaa kirjallisuuskatsauksen tulosten pohjalta ajankohtaista tietoa aiheesta työelämäyhteistyökumppanin sekä muiden sosiaali- ja kirkonalan ammattilaisten ja opiskelijoiden käyttöön. Työn tavoitteena oli lisätä tietoutta sukupuolisensitiivisestä työotteesta seurakunnan työssä, nostaa aiheita esille ja koota yhteen jo olemassa olevaa tietoa helpommin saavutettavaksi kokonaisuudeksi. Aihe on ajankohtainen koko sosiaali- ja terveysalalla, sillä sukupuolisensitiivinen työote on verrattain uusi käsite, etenkin kun tarkastellaan kirkonalalla tapahtuvaa työskentelyä.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Aineistoksi valikoitui tiedonhakuprosessin myötä neljä julkaisua, jotka analysoitiin teemoittelua hyödyntäen. Tulosten perusteella voidaan todeta, että tarkasteltaessa sukupuolisensitiivisen työotteen toteutumista ja työntekijöiden tietotasoa aiheesta kirkon nuorisotyössä, on hajonta melko suurta. Osa työntekijöistä kokee sukupuolisensitiivisen kohtaamisen itsestäänselvyytenä ja koko työskentelyn läpäisevänä toimintatapana, kun taas osa ei pidä sitä tarpeellisena muutoin kuin tilanteissa, joissa toive sukupuolisensitiiviseen kohtaamiseen nousee kohdattavasta nuoresta itsestään. Kirkon työntekijöitä koskevan yhteisen linjauksen sekä aiheeseen liittyvän koulutuksen ja osaamisen arvioinnin puuttuessa sukupuolisensitiivisen kohtaamisen ja työskentelyn toteutuminen on usein riippuvainen siitä, millaisessa arvossa kukin työntekijä sitä pitää. Sukupuolisensitiivisyys koetaan kuitenkin pääosin positiivisena ja arvokkaana asiana, ja nuorien kohtaaminen laadukkaasti ja arvostavasti on useimpien työntekijöiden tavoitteena.

Asiasanat: **Rippikoulutyö, sukupuolisensitiivisyys, sukupuolen moninaisuus, työote**

ABSTRACT

Jessica Roimu, Taija Välske

Gender sensitive work approach in confirmation training work

35 pages, 2 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services, Option in Christian Youth Work

Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to form a descriptive literature review of gender sensitive means of work in confirmation training work. The goal was to produce current information based on the results of this descriptive literature review to our work life organisation and to other professionals and students of the fields of social and church work. The goal was also to raise awareness and gather together a gender sensitive approach in parish work from the basis of a literature review and to gather already existing information into an easily digested form. The topic is current and gender sensitive approach is arguably a new concept, especially when looked through the lens of parish work.

The research method in this thesis was a descriptive literature review. The selected material was four publications that were analysed by using theming. Based on the results it can be stated that when checking for gender sensitive work approach and the knowledge of the subject in parish youth work, the results are varying. Some of the employers feel like a gender sensitive work approach is given and ubiquitous, even though another employer might feel that it is not necessary unless a youth specifically requests it. Because there is no common rule amongst parish employees and the lack of education, skill level, and assessment, the realisation of a gender sensitive approach is dependent on the employee's own valuing of the subject. Mostly gender sensitivity is seen as a positive and a valuable thing and most employees pursue a quality and appreciative work approach.

Keywords: approach to work, confirmation training work, gender diversity, gender sensitivity

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 SUKUPUOLEN MONINAISUUS JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS	5
2.1 Sukupuolen moninaisuus	5
2.2 Sukupuolisensitiivisyys.....	6
2.3 Työote ja sukupuolisensitiivisyys	7
3 RIPPIKOULU	9
3.1 Mikä on rippikoulu?	9
3.2 Suuri Ihme 2017.....	10
3.3 Rippikoulu ja yksilöllisyyden näkökulma.....	11
3.4 Isosten merkitys rippikoulussa	12
3.5 Lauttasaaren seurakunta työelämäyhteistyökumppanina	13
3.6 Lauttasaaren seurakunta vuoden 2019 itsearviointikyselyssä	13
3.7 Isokoulutuksen materiaali opinnäytetyön osana.....	14
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	15
4.1 Opinnäytetyön tavoitteet	15
4.2 Prosessin taustaa	16
4.3 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	16
4.4 Tiedonhaku ja kirjallisuuskatsauksen aineisto.....	18
4.5 Aineiston analyysi	21
5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET	22
5.1 Sukupuolisensitiivisyys rippikoulutyössä	24
5.2 Työntekijöiden asenteet	25
6 POHDINTA	27
6.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	28
6.2 Tavoitteiden saavuttaminen	29
6.3 Ammatillinen kasvu	30
LIITE 1. VAPA3-koulutus 3. EA, turvallisuus ja oma jaksaminen.....	35

LIITE 2. Kestääkö kaveruus.....	35
---------------------------------	----

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2018 pohtiessamme, millaista aihetta haluamme opinnäytetyössämme käsitellä. Sukupuolisuuuteen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvät teemat olivat alusta asti pohdinnan keskiössä. Huomasimme, että peilasimme toistuvasti omia, seurakunnan työstä ja toiminnasta karttuneita kokemuksiamme mahdollisiin aiheisiin. Kokemuksissamme yhdistyivät muun muassa sukupuoliroolien ylläpito, eriarvoistava ja lokeroiva kielenkäyttö sekä erilainen kohtelu eri sukupuolia kohtaan. Halusimme työssämme tuoda näitä kokemuksia esille ja yhdistää ne seurakunnan työn kehittämiseen.

Tulevina kirkon- ja sosiaalialan työntekijöinä oli mielekästä kiinnittää huomio siihen, kuinka omat kokemuksemme näyttäytyvät, kun ilmiötä niiden ympärillä tarkastellaan laajemmin. Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui sukupuolisensitiivisyys, jonka puuttumisen koimme seurakunnan työssä suurena epäkohtana. Kokemuksiemme mukaan, huolimatta siitä, että kirkon ja seurakuntien toimintaa pyritään kehittämään jatkuvasti, on kehitys hidasta ja tietoa kyseisestä aiheesta saatavilla vähän. Halusimme yrittää vastata tähän tiedon vähyyden aiheuttamaan haasteeseen, ja tutkia, miten aihetta on käsitelty aikaisemmissa, Suomen evankelisluterilaisen kirkon rippikoulutyötä koskevissa tutkimuksissa. Halusimme koota yhteen sellaista tietoa, jota erityisesti kirkon alalla nuorten parissa työskentelevät voivat hyödyntää oman sukupuolisensitiivisen työtöteensa tukemisessa.

Opinnäytetyöhön koottua tietoa voidaan hyödyntää ja käyttää tukemaan sosiaali- ja kirkonalan ammattilaisten sekä opiskelijoiden työtä. Sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolisensitiivisen työtöteen tavoitteena on tukea ja luoda ilmapiiriä, jossa osallisuus on kaikille mahdollista. Sukupuolisensitiivisyyden toteutuminen työskentelyssä on usein ensisijaisesti työntekijän itsensä vastuulla, ja näin ollen erot esimerkiksi saman organisaation sisällä saattavat vaihdella suuresti. Seurakunnan toiminnan tulisi mielestämme olla linjassa nykyaikaisen nuorisotyön kanssa, jotta se voisi olla tasa-arvoista ja yhtä saavutettavaa kuin esimerkiksi kunnallinen nuorisotyö.

2 SUKUPUOLEN MONINAISUUS JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS

2.1 Sukupuolen moninaisuus

Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan sitä, että dikotomisen mies-nais -jaottelun sijaan yksilö saattaa hahmottaa ja kokea sukupuolensa tätä kaksinapaista jaottelua monipuolisemmin. Sukupuolen moninaisuus tätä ilmiötä kuvaavana terminä on vasta vakiintumassa, mutta esimerkiksi ihmisoikeuksien näkökulmasta katsottuna on tärkeää, että yksilöllä on mahdollisuus ja oikeus määrittää oma sosiaalinen ja juridinen sukupuolensa. Jäsentynyttä ja vakaata kokemusta omasta sukupuolesta kutsutaan sukupuoli-identiteetiksi.

Kokemus omasta sukupuolesta on yksilöllinen, ja vaikka sukupuolen moninaisuus yhdistetään usein seksuaalivähemmistöihin, se kuvaa jokaisen kokemusta omasta sukupuolesta sekä ylipäättään sukupuolen moninaisia ilmenemismuotoja yhteiskunnassa. (Mattila, Kärnä ja Uusi-Mäkelä, 2018). Sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE on vuonna 2016 antanut lausunnon, jonka mukaan sukupuoli on merkittävä osa jokaisen yksilön persoonaa, eikä se ole selväpiirteinen kokonaisuus. (Seta. Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. Sukupuoli. Sukupuolen moninaisuus lapsuudessa.)

Sukupuolen moninaisuutta tarkasteltaessa on käsiteltävä sekä sukupuolivähemmistöjä että sukupuolienemmistöjä. Sukupuolisensitiiviseen ajatteluun kuuluu käsitys siitä, että sukupuoli on moninainen ilmiö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL:n mukaan yhteiskunnallisella tasolla sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan erilaisia tapoja sekä kokea että ilmentää sukupuolta (THL. Aiheet. Sukupuolten tasa-arvo. Sukupuoli. Sukupuolen moninaisuus.) Suomessa kaikille lapsille määritellään sukupuoli syntyessä ulkoisten sukupuolielinten havainnoinnin perusteella; tyttölapsilla on vagina, poikalapsilla on penis ja epäselvissä tapauksissa voidaan määritelmäksi merkitä epäselvä. (Ristkari ym. 2018, 18–20.)

Biologisesti sukupuolen määritellään syntyvän kolmen osa-alueen yhdistelmästä: anatominen, hormonaalinen ja geneettinen sukupuoli. Anatominen sukupuoli määritellään sisäisistä ja ulkoisista sukupuolielimistä sekä muista anatomisista ominaisuuksista. Hormonaalinen sukupuoli määritellään kehon hormonien perusteella siten, että tarkkaillaan testosteronin ja estrogeenien suhdetta. Miehillä on enemmän testosteronia, kun taas naisilla enemmän estrogeenia. Geneettisen sukupuolen määrittely tehdään kromosomien mukaan; kun lapsella on kaksi x-kromosomia, hänet määritellään tytöksi ja jos lapsella yksi x- ja yksi y-kromosomi, hänet määritellään pojaksi. (Vilkkä 2010, 17-18).

Trasek ry määrittelee verkkosivuillaan sukupuolen moninaisuuden sukupuoli-identiteettien kirjoksi sekä tavaksi ilmaista itseään. Jokaisen yksilön identiteetti ja ilmaisutapa on uniikki, ja näin ollen sukupuolen moninaisuus käsittää kaikki ihmiset. Sukupuolen moninaisuuden voidaan ajatella myös tarkoittavan jotakin sellaista ominaisuutta, joka on tyypillinen sukupuolivähemmistöille. Sukupuoleen liittyvät kuitenkin fysiologisten tekijöiden ja sukupuolen ilmaisun lisäksi esimerkiksi erilaiset geneettiset, kehitykselliset, psykologiset, sosiaaliset, hormonaaliset ja kulttuuriset tekijät. (Seta ry. Sateenkaaritieto. Sukupuolen moninaisuus.). Näiden tekijöiden vaikutukset on sukupuolisensitiivisessä ajattelussa pyrittävä ottamaan huomioon niin yksilö- kuin yhteiskunnallisella tasolla.

2.2 Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyys voidaan määritellä tarkoittamaan ajattelutapaa, joka pyrkii huomioimaan sukupuoleen liittyvät normit ja niiden vaikutukset sekä yhteiskunnallisella että yksilötasolla. Sukupuolisensitiivisyys voidaan rinnastaa käsitteeseen ”sukupuolitietoinen”. Käytännössä molemmilla pyritään tarkoittamaan eri sukupuoliin esimerkiksi kulttuurisesti tai sosiaalisesti liitettyjen käsitysten, ennakkoluulojen ja oletusten tunnistamista jokapäiväisessä toiminnassa, kuten puheta-
vassa. Sukupuolisensitiivisyys tai sukupuolitietoisuus pitää sisällään myös

tietoisuutta eri sukupuolista, sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä niiden arviointia ja kritisointia.

Sukupuolisensitiivisyyden jonkinlaisena vastakäsitteenä voidaan mainita sukupuolinormatiivisuus. Sukupuolinormatiivisuudella voidaan tarkoittaa esimerkiksi stereotyyppisiä odotuksia tai oletuksia siitä, kuinka tiettyä sukupuolta tulisi presentoida eli ilmentää, tai käsityksiä jonkin sukupuolen paremmuudesta esimerkiksi tiettyyn työtehtävään tai asemaan. Suomessa sukupuolinormi on vahvasti binäärinen eli kaksijakoinen, mikä tarkoittaa sitä, että jokaisen oletetaan ja odotetaan olevan joko mies tai nainen, ja kokevan sekä ilmentävän sukupuoltaan sille tyypillisellä tavalla.

Sukupuolinormatiivisuus voidaan rinnastaa käsitteeseen ”cisnormatiivisuus”, jolla tarkoitetaan oletusta siitä, että kaikkien tulee olla cis-ihmisiä tai cis-sukupuolisia. Cis-sukupuolisuudella tarkoitetaan yleensä tilannetta, jossa henkilön oma käsitys sukupuolestaan vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. (Bahmani & Honkasalo 2016). Sukupuolinormit voivat toimia rajoittavana tekijänä huolimatta siitä, millaisia valintoja yksilö omassa elämässään tekee. Sukpuolistereotyyppiat puolestaan ovat usein kaavamaisia tai pelkistettyjä odotuksia, oletuksia tai käsityksiä, jotka liitetään yleensä binääriseen sukupuolijaotteluun, miehiin ja naisiin, poikiin ja tyttöihin.

2.3 Työote ja sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisestä työotteesta löytyy toistaiseksi verrattain vähän materiaalia, kun rinnalla tarkastellaan esimerkiksi arvostavaa tai kulttuurisensitiivistä työotetta. Arvostavan työotteen käsite lanseerattiin ensimmäisenä yritysmaailmassa Amerikassa 80-luvulla. Arvostavan työotteen lähtökohtiin kuuluvat yksilön arvostus, voimaantuminen, unelmat ja arvot, sen filosofiasta löytyy elementtejä ratkaisukeskeisyydestä, narratiivisuudesta sekä sosiaalisesta konstruktivismista, ja se on saanut vaikutteita yritysmaailman lisäksi myös taidealalta. Arvostavan työotteen humaani ja inhimillinen ydinajatus tekee siitä optimaalisen ja soveltuvan

sinne, missä yksilöt työskentelevät vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Hansen 2004, 7). Arvostavan työotteen käyttö pohjautuu aitoon kiinnostukseen muita ihmisiä kohtaan. Arvostavassa työotteessa yksilö kohdataan ja häntä kuunnellaan juuri siinä tilanteessa ja viitekehyksessä, ja asiantuntijan rooli siirtyy työntekijältä enemmän asiakkaalle.

Arvostavaa työtettä on sovellettu yritysmaailman lisäksi monissa eri konteksteissa kuten kehitysyhteistyössä ja työyhteisöjen toimivuuden ja ilmapiirin parantamisessa. (Hansen 2004, 6). Suomessa arvostavaa työtettä on sovellettu esimerkiksi koulutuksissa, kehityskeskusteluissa, organisaatioiden kehittämisessä ja terapiassa. Koska arvostava työote ei ole syntynyt sosiaalialan kontekstissa, vaan se on alun perin muun alan teoria, on sen käyttöönotto vaatinut työn erilaisien kulttuurien ja arvojen huomioimista ja niiden soveltamista. (Hansen 2004, 11).

Kulttuurisensitiivisellä työotteella tarkoitetaan vuorovaikutusta, jossa toteutuvat ammattilaisen kulttuurisesti kunnioittava tapa kohdata, sekä arvostava sanallinen ja sanaton viestintä asiakkaan ja ammattilaisen välillä siten, että molemmat osapuolet ovat oikeutettuja oman kulttuurinsa ilmaisemiseen ja sen kanssa kuulluksi ja hyväksytyksi tulemiseen. (THL. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Työn tueksi.) Sukupuolisensitiivinen työote pohjautuu vahvasti samankaltaiseen ajatusmalliin, johon liittyvät olennaisesti työntekijän omien arvojen ja normien tunnistaminen sekä reflektointi. Kulttuuri- ja sukupuolisensitiivinen työote edellyttää ammattilaiselta sukupuolirooleihin ja eri kulttuurien edustajiin liittyvien ennakkokäsitysten tiedostamista, sekä kykyä tarkastella kriittisesti sitä, kuinka erilaiset stereotyyppiat ohjaavat omaa toimintaa.

Sukupuolisensitiivisen työn ammatillisena laatutekijänä voidaan pitää työntekijän kykyä tunnistaa stereotyyppioita ja ennako-oletuksia ja tähän liittyvää itsetunte-
musta. (Tampereen Tyttöjen talo. Tietoa meistä. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työ). Käytännössä tämä tarkoittaa usein sitä, että lähtökohtaisesti vastuu sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisen työotteen toteutumisesta on työntekijällä itsellään, mikä puolestaan voi johtaa epätasalaatuisuuteen ja mittaviin eroihin työntekijöiden kesken.

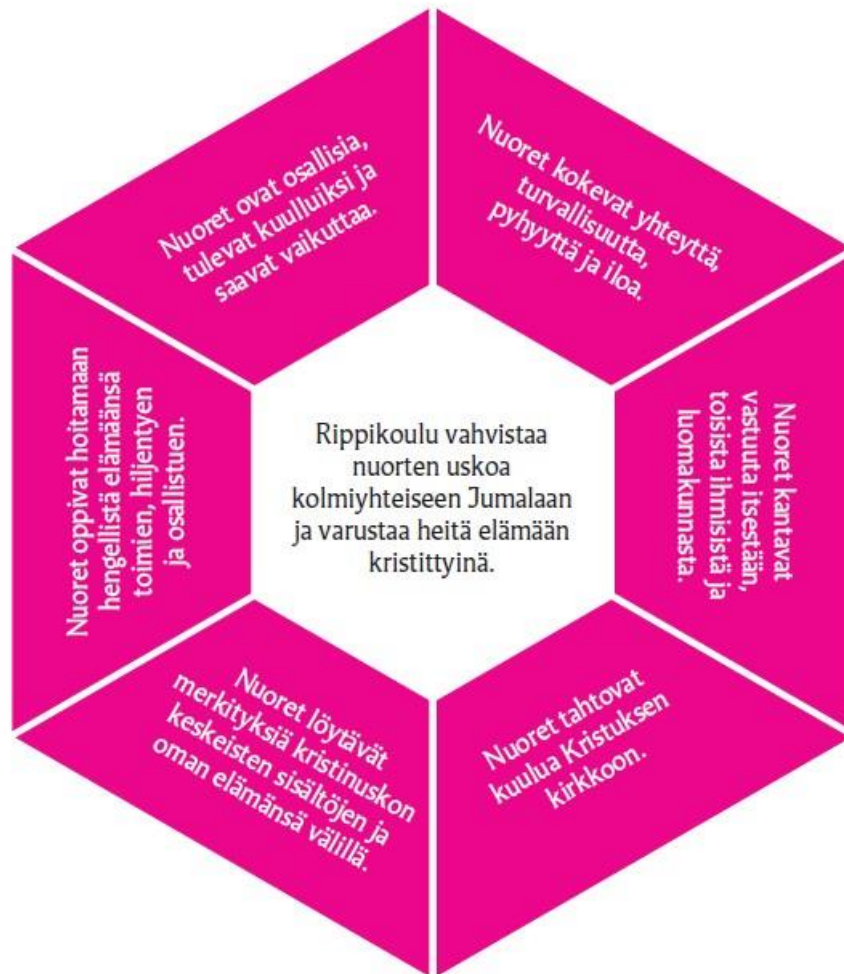
3 RIPPIKOULU

3.1 Mikä on rippikoulu?

Suomen evankelisluterilaisen kirkon rippikoulu on konfirmaatiota edeltävä, yleensä noin puoli vuotta kestävä opetusajanjakso, jonka aikana opetellaan kristinuskon keskeisiä asioita, osallistutaan seurakunnan toimintaan ja pohditaan kysymyksiä elämästä ja uskosta (Rippikoulusuunnitelma 2017, 11-17). Suomessa rippikoulu käydään tyypillisesti sen vuoden aikana, kun nuori täyttää 15-vuotta. Rippikouluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja sen käy vuosittain noin 80 prosenttia 15-vuotiaista nuorista (Evl. Kirkon tilastot). Rippikoulu on tärkeä osa luterilaisen kirkon kasteopetusta, ja sillä pyritään vahvistamaan ymmärrystä kasteesta ja sen merkityksestä, sekä valmistelemaan seurakunnan jäseniä ehtoolliselle (Rippikoulusuunnitelma 2017, 12).

Rippikoulun tarkoituksena on tukea nuoren uskonelämän kehittymistä tuomalla tietoa kristinuskosta lähelle nuorta ja tukemalla nuorta uskossa. Rippikoulu toteutetaan usein siten, että rippikouluun sisältyy leirimuotoinen intensiivijakso, jolloin varsinaisen opetuksen lisäksi leirin aikana on mahdollista saada paljon vertaistukea ja opetusta myös muilta kristityiltä nuorilta, eli isosilta. Isoset ovat merkittävä osa rippileirin rakennetta, sillä he luovat tunnelmaa ja tuovat nuorten näkökulmaa rippikoulun keskeisiin opetuksiin. (Rippikoulusuunnitelma 2017, 57).

Kuvio 1. Rippikoulun toiminta-ajatus ja tavoitteet (Rippikoulusuunnitelma 2017).

3.2 Suuri Ihme 2017

Suomen evankelisluterilaisen kirkon rippikoulu on onnistunut säilyttämään suosionsa, ja se tavoittaa edelleen valtaosan Suomen nuorista. Rippikoulua on linjattu yli sadan vuoden ajan, sillä ensimmäiset rippikoulua koskevat ohjeistukset annettiin vuoden 1919 piispainkokouksessa. Rippikoulua on siitä asti pyritty uudistamaan, kehittämään ja pitämään ajantasaisena rippikoulusuunnitelmien kautta. Suuri Ihme, eli vuoden 2017 rippikoulusuunnitelma on jatkoa vuoden 2011 Elämä – Usko – Rukous -suunnitelmalle, ja kehittää rippikoulua yhtä nuorilähtöisemmäksi. (Rippikoulusuunnitelma 2017, 7).

Suuri Ihme on laadittu yhteistyössä työntekijöiden ja nuorten kanssa eri puolilla Suomea. Se ei ole varsinainen opetussuunnitelma, vaan tarkoituksena on tukea nuorten kokonaisvaltaista kasvua. Rippikoulusuunnitelma sisältää viittauksia piispojen antamiin ohjeisiin sekä kirkon lainsäädäntöön, ja siinä korostetaan monipuolista käsitystä oppimisesta sekä kokonaisvaltaisesta kristillisestä ihmiskäsityksestä.

3.3 Rippikoulu ja yksilöllisyyden näkökulma

Rippikoulun tarkoitus on tukea nuoren elämää kristittyinä ja opettaa kristinuskon keskeisiä opetuksia ennen konfirmaatiota eli uskon tunnustamista. (evl.fi). Rippikoulun tarkoituksena on vahvistaa nuoren kristillistä uskoa ja antaa keinoja ja ohjeita kristittyinä elämiseen. Konfirmaatiossa tai usein jo rippikoulun aikana nuori pääsee nauttimaan ensimmäistä kertaa ehtoollista, joka on kristityille tärkeä sakramentti. Sen aikana kristitty ottaa osakseen Jumalan armon ja rakkauden. (Suuri ihme 2017, 13).

Rippikoulusuunnitelmassa (Suuri ihme 2017, 7) sanotaan rippikoulun tarkoituksen olevan ihmetellä Jumalan töitä ja omaa olemassaoloa Jumalan ihmeenä. Tämä pohjautuu psalmiin 139, jakeeseen 14 ”minä olen ihme, suuri ihme ja kiitän sinua siitä”. Rippikoulussa jokaista nuorta tulisi siis myös kohdata Jumalan ihmeenä, eikä omien ennakko-oletusten kautta. Jokainen nuori on tärkeä ja arvokas omana itsenään. Suurin osa suomalaisnuorista käy yhä rippikoulun, joten rippikoulussa tapahtuva yksilöllinen kohtaaminen tavoittaa lähes koko ikäluokan (Suuri ihme, 2017, 7). Uudessa rippikoulusuunnitelmassa nimenomaan painotetaan nuoren subjektiivutta ja osallisuutta, sekä nuoren kohtaamista yksilönä (Suuri ihme, 2017, 7-8). Nuori on rippikoulussa herkkänä kuuntelijana ja pohtimassa omaa elämäänsä ja paikkaansa seurakunnassa, omassa elämässään, sekä maailmassa ylipäänsä. Tätä herkkää pohdintaa tulisi tukea sensitiivisellä kohtamisella eikä laittaa nuorta muottiin, joka palvelee ainoastaan työntekijän oletuksia nuoren elämästä, tarpeista ja toiveista. Nuorelle tärkeä kysymys on: kelpaanko

minä? Tähän kysymykseen on ehdottomasti vastattava myöntävästi ilman ehtoja, edellytyksiä tai vaatimuksia (kelpaat jos, kelpaat, mutta) (Suuri ihme, 2017, 11).

3.4 Isosten merkitys rippikoulussa

Isosuus on nuorten suurin vapaaehtoistyön muoto kirkon sisällä, ja samalla yksi laajimmista vapaaehtoistyön muodoista Suomessa. Isoleksi on mahdollista päästä, kun rippikoulu on käyty. Eri seurakunnat järjestävät isoskoulutusta hie-man eri tavoin, mutta tyypillisesti isoskoulutuksessa käydään läpi rippikoulun tee-moja syvemmin, sekä opetellaan ryhmädynamiikkaan ja yhdessäoloon liittyviä taitoja. Lisäksi isoskoulutukseen kuuluu usein myös oman hengellisen elämän hoitaminen ja syventäminen, sekä näihin liittyvien toimintatapojen opettelu. Isokset ovat rippikoulutoiminnan kannalta keskeinen vaikuttajaryhmä, minkä takia on mielekästä kiinnittää rippikoulutyötä tarkasteltaessa huomiota myös tähän rippi-koulun tärkeään osa-alueeseen. (Porkka, 2019).

Isosten vaikutus leirin yhteishenkeen, ilmapiiriin ja sujuvuuteen on merkittävä, mikä tarkoittaa sitä, että työntekijöiden lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, millaisella otteella isokset toimintaansa toteuttavat. Ei ole hyödyllistä vastuuttaa pelkästään työntekijöitä pohtimaan ja tarkastelemaan työtötään, sillä usein isokset ovat sekä enemmän että syvemmin kontaktissa ja vuorovaikutuksessa rip-pikoululaisten kanssa. Tästä syystä isosia tulisi kouluttaa ja ohjata sekä tarkas-telemaan omaa toimintaansa, että ymmärtämään sen vaikutuksia. On huomioi-tava, etteivät nuoret välttämättä ole tulleet ajatelleeksi, että esimerkiksi jokin pe-rimätietona isoselta toiselle kulkeva leikki tai sketsi, jonka tarkoitus on huvittaa ja hauskuuttaa, voisi olla loukkaava tai aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Toi-saalta ei ole epätavallista, että tämän päivän nuoret ovat hyvinkin tietoisia ja tark-koja yhteiskunnallisista, paljon puhututtavista teemoista kuten seksuaalisuudesta ja sukupuolisuudesta sekä näihin liittyvistä asioista. (Isostoiminnan linjaus 2016).

3.5 Lauttasaaren seurakunta työelämäyhteistyökumppanina

Lauttasaaren seurakunta on Helsingin Lauttasaaren alueella toimiva evankelislu-terilainen seurakunta, ja osa Helsingin seurakuntayhtymää. Vuoden 2018 joulukuussa Lauttasaaren seurakuntaan kuului 13 106 jäsentä (Suomen evankelislu-terilainen kirkko). Seurakunta on pieni verrattuna muihin Helsingin seurakuntiin, mutta Lauttasaaren alueella seurakuntaan kuulumisprosentti on verrattain kor-kea, jopa 66 prosenttia, ja lähes koko nuorten ikäluokka käy rippikoulun (Lauttasaaren seurakunta 2018). Lauttasaaren seurakunta tekee paljon yhteistyötä mui-ten yhtymän seurakuntien (Kallion, Paavalin, Helsingin Tuomiokirkkoseurakun- nan) kanssa, esimerkiksi olemalla mukana uuden, yhteisen nuorisotilan toimin- nassa. Lauttasaaren seurakunnan nuorisotyön tavoitteena on osallistaa nuoria omaan vapaaehtoisuuskoulutukseensa sekä rippileirien ja vapaaehtoisten omien lei-rien suunnitteluun. Lauttasaaren seurakunnan nuorisotyö on jo pitkään ajanut moderneja, tasa-arvoisia arvoja ja muokannut omaa toimintaansa suvaitsevam- maksi ja sensitiivisemmäksi kuin kirkon yleiset ohjeet edellyttävät. Työntekijät ovat kiinnostuneita ottamaan jokaisen nuoren huomioon yksilönä, mikä mahdol- listaa ja tukee tämän opinnäytetyön toteutusta yhteistyössä heidän kanssaan.

3.6 Lauttasaaren seurakunta vuoden 2019 itsearviointikyselyssä

Vuonna 2019 teetetystä, koko Suomen kattavasta rippikoululaisten, isosten ja työntekijöiden itsearviointikyselystä käy ilmi, että Lauttasaaren seurakunnan vuo- den 2019 rippikoululaisista vain 12 prosenttia uskoo Jumalan olemassaoloon. Luku on matalin kyselyyn osallistuneista seurakunnista. Korkein tulos, 65 pro- senttia, oli Kaustisen ja Ullavan seurakunnassa. Mielenkiintoista on kuitenkin huomata, että samassa kyselyssä tyytyväisyys omaa rippikoulukokemusta koh- taan oli arvioitu korkeimmalle juuri Lauttasaaren seurakunnassa. (Porkka 2019). Rippikoulutyössä suurin tyytyväisyyttä ja leirien laatua lisäävä elementti on se, että isosten ja muiden vapaaehtoisten osallisuutta leirien suunnitteluun ja

mukanaoloon on lisätty ja vapaaehtoiset ovat olleet aktiivia ja sitoutuneita. (Lauttasaaren seurakunta 2019) Rippikoulun paikallissuunnitelmassa (2018) Lauttasaaren seurakunta nostaa nuorten osallisuuden tärkeäksi osaksi rippikoulujen suunnittelua ja toteutusta.

3.7 Isoskoulutuksen materiaali opinnäytetyön osana

Toinen meistä suoritti opinnäytetyön kirjoittamisen aikaan kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuuteen valmistaviin opintoihin kuuluvaa seurakuntaharjoittelua Lauttasaaren seurakunnassa. Sen lisäksi, että tämä mahdollisti sukupuolisensitiivisen työtteen ja siihen liittyvien ulottuvuuksien tarkastelun ja havainnoinnin käytännössä, oli luontevaa lähteä kehittämään niitä epäkohtia, jotka tulivat opinnäytetyön aiheen myötä näkyviksi ja huomatuiksi. Opinnäytetyön liitteeksi valmistui isos- ja vapaaehtoisuuskoulutukseen suunnattu materiaali, jossa sukupuolisensitiivisyys on otettu huomioon. Tarkoituksena ei varsinaisesti ollut kehittää uutta, vaan muokata ja parantaa jo olemassa olevaa materiaalia. Käytännössä tämä tarkoitti esimerkiksi leikkien, sketsien ja muiden, tyypillisesti rippileirille kuuluvien ohjelmanumeroiden läpikäymistä ja muokkaamista sukupuolisensitiivisempään muotoon.

Porkan (2019) rippikoululaisten, isosten ja työntekijöiden itsearviointikyselyn ja sen pohjalta koottujen tilastojen perusteella vuonna 2019 rippikouluissa on ollut 6710 pojaksi itsensä määrittelevää, 8729 tytöksi itsensä määrittelevää, 177 muuksi itsensä määrittelevää ja 298 henkilöä, jotka eivät ole halunneet kertoa sukupuoltaan. Tämän tilaston perusteella voimme todeta, että sukupuolisensitiivinen kohtaaminen rippikouluissa on erittäin tärkeää, sillä muuksi kuin tytöksi tai pojaksi itsensä määritteleviä löytyy leireiltä useampia. Kyselyn mukaan ne nuoret, jotka määrittivät sukupuolensa binäärisen jaottelun ulkopuolelle, arvioivat rippikoulukokemuksensa matalammaksi kuin ne, jotka kokivat dikotomisen sukupuolijaottelun sopivan itseensä.

Savolaisen (2019) tutkimuksessa osa vastaajista nosti esiin sen, ettei muualla, kuin Helsingissä tai suuremmissa kaupungeissa ole sukupuolisensitiivisyydelle tarvetta, mutta rippikoulututkimuksen mukaan esimerkiksi Oulun ja Iin seurakunnissa on ollut 7 sukupuolensa muuksi määritellyttä ja 20 henkilöä, jotka eivät ole halunneet vastata kysymykseen omasta sukupuolestaan. Sukupuolisensitiivisyys on tärkeää myös niille, jotka kokevat binäärisen jaon sopivan itselleen, eli tässä kontekstissa tytöiksi ja pojiksi itsensä määritteleville. Syy tähän on se, että naisen ja miehen roolin ei tulisi olla ulkoa päin määriteltyä tai asetettua, vaan yksilön omasta halusta ja kokemuksesta kumpuavaa. Alle puolet vastaajista kokivat, että sukupuoleen liittyvät kysymykset olivat rippikoulun aikana esillä monipuolisesti. Näistä arvioista työntekijät olivat antaneet positiivisimmat arviot.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa ajankohtaista tietoa sukupuolisensitiivisestä työotteesta työelämäyhteistyökumppanin käyttöön ja näin nostaa aihetta esille seurakunnan työskentelyssä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kuvaileva kirjallisuuskatsaus ja perehtyä tätä menetelmää käyttäen aikaisempaan tutkimustietoon aiheesta. Haluamme opinnäytetyöllämme vastata seuraavaan kysymykseen: *Mikä tukee sukupuolisensitiivistä työotetta seurakunnan nuorisotyössä, sekä lisätä tietoutta sukupuolisensitiivisyydestä seurakunnan työssä ja toiminnassa.* Pyrimme kokoamaan kirjallisuuskatsauksen tulosten pohjalta informaatiota sekä mahdollisia toimintamalleja helpommin saavutettavaksi työntekijöille, joille sukupuolisensitiivinen työote ja -työskentely eivät vielä ole tuttuja. Tavoitteenamme ja toiveenamme oli myös syventää omaa ammatillista osaamistamme aiheen parissa, oppia prosessista ja tuottaa työ, jota työelämäyhteistyökumppanimme on mahdollista hyödyntää käytännön työssä.

4.2 Prosessin taustaa

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syksyllä 2018 pohtiessamme, millaista erityisosaamista, kiinnostusta tai kokemusta meillä voisi olla sosiaali- ja kirkonalaan liittyen. Huomasimme molemmat kokeneemme seurakunnan toiminnassa paljon eriarvoistavaa kielenkäyttöä sekä erilaista kohtelua eri sukupuolia kohtaan. Sukupuolirooleja ylläpidettiin sekä opetuksellisissa tilanteissa, mutta etenkin vapaaajalla, minkä koimme molemmat epämiellyttäväksi sekä suureksi epäkohdaksi toiminnassa, jonka keskiössä ja näkyvässä roolissa pidetään hyväksyntää ja lähimmäisenrakkautta. Kuvattu toiminta ei välttämättä ole tahallista tai tarkoituksellista, vaan voi johtua esimerkiksi siitä, ettei aihetta ole koettu ajankohtaiseksi tai tärkeäksi, eikä siihen sen takia ole kiinnitetty huomiota, tai siitä, ettei työntekijällä ole kompetenssia tai työvälineitä toimia toisin.

Koemme, että vaikka seurakunnan toimintaa pyritään kehittämään paljon, on kehitys hidasta ja tarvitsee tukea sekä toiminnassa olevilta nuorilta että tuoreilta ammattilaisilta. Lisäksi kehittyminen edellyttää vanhoilta työntekijöiltä avointa mieltä muutoksia kohtaan ja halua vastaanottaa uusia ajatuksia. Sukupuolisensitiivisyydestä löytyy paljon tietoa, muttei juurikaan kootusti helposti lähestyttävistä paikoista, joihin on työntekijän helppo hakeutua, vaikkei tarkkaan tiedä mitä etsii. Suomen evankelisluterilaisen kirkon jäsenmäärä on ollut laskussa jo muutaman vuoden ajan ja myös nuoria on seurakunnassa vähemmän (Evl. Kirkon tilastot). Seurakunnan toiminnan tulisi mielestämme olla linjassa nykyaikaisen nuorisotyön kanssa, jotta se voisi olla tasa-arvoista ja yhtä saavutettavaa kuin esimerkiksi kunnallinen nuorisotyö.

4.3 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsauksia on useita erilaisia, sillä kirjallisuuskatsausta voidaan hyödyntää erilaisissa tutkimuksissa. Kirjallisuuskatsaus on systemaattinen

tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan kuvata analyttisesti jo aiemmin tutkittua aihetta. Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa kokonaiskuvan muodostamisen jostakin tietystä aiheesta tai asiakokonaisuudesta. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 7.) Kirjallisuuskatsaukseen liittyy oleellisesti vaatimus tarkastella lähdeksi kriittisesti, mikä tarkoittaa, ettei luettelo tiivistelmistä, kirja-arvostelu tai selitetty lähde luettelo, vaikka kuinka laaja, täytä kirjallisuuskatsauksen perimmäistä ajatusta, joka on tarkastella lähteitä kriittisen lisäksi perusteellisesti sekä analyttisesti. (Salminen 2011, 5.) Kirjallisuuskatsauksia voidaan määrittää olevan jopa 14 erilaista mallia, mutta osa eroaa toisistaan vain pienin osin. Pääsääntöisesti kirjallisuuskatsaus jaetaan kolmeen eri pääluokkaan, jotka ovat kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus, sekä näiden lisäksi määrällinen meta-analyysi ja laadullinen metasynteesi. (Stolt ym. 2016, 8.)

Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta voidaan luonnehtia yleiskatsaukseksi, jota eivät sido tiukat tai tarkat säännöt. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä, ja yksi yleisimmin käytetyistä. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa käytettyjä aineistoja tai niiden valintaa eivät rajaa metodiset säännöt, ja tutkimuskysymykset ovat systemaattista katsausta tai meta-analyysia väljempiä. Tutkittava ilmiö on kuitenkin mahdollista kuvata laaja-alaisesti sekä tarpeen niin vaatiessa, luokitella sen ominaisuuksia. (Salminen 2011, 6.) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on mahdollista jakaa neljään eri vaiheeseen, jotka ovat tutkimuskysymyksen muodostaminen, aineiston valitseminen, kuvauksen rakentaminen ja tuotettujen tulosten tarkasteleminen. Katsaukselle on tyypillistä, että vaiheet toteutuvat usein päällekkäisesti. (Kangasniemi ym. 2013, 294.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen prosessia ohjaa tutkimuskysymysten muodostaminen, mikä puolestaan ohjaa aineistonvalintaa. Tutkimuskysymystä tulisi voida tarkastella useasta näkökulmasta. Jotta edellä mainittu toteutuisi, tulisi tutkimuskysymyksen olla tarpeeksi väljä, kuitenkin niin, että tutkittavaa aihetta voidaan silti tarkastella syvällisesti ja riittävän perusteellisesti. Tämä puolestaan saavutetaan tutkimuskysymyksen täsmällisyydellä ja rajaamisella. Koska tutkimuskysymys ohjaa aineistojen valintaa, tulisi aineistoja valittaessa kiinnittää huomiota siihen, että ne vastaavat tutkimuskysymykseen. Useimmiten kuvailevan kirjallisuuskatsaukseen valittavat aineistot ovat tieteellisiä artikkeleita ja

tutkimuksia, jotka ovat haettavissa tieteellisistä tietokannoista. (Kangasniemi ym. 2013, 295-296.)

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa prosessin usein merkittävin osuus on yleensä tutkittavan ilmiön kuvailun rakentaminen, jossa analysoidaan hankittua tietoa, sekä peilataan sitä valittuihin tutkimuskysymyksiin. Kriittisen tarkastelun tarkoituksena ei ole muuttaa jo tutkittua tietoa, vaan mahdollisesti tulkita sitä uudestaan. Tutkittua aineistoa ei referoida tai kopioida, vaan analysoidaan ja vertaillaan keskenään. Tarkoitus on etsiä aineistosta tietoa, joka on merkityksellistä tutkimuskysymyksen kannalta, ja jäsenellä sitä. Jotta kokonaisuus olisi toimiva ja eheä, on tärkeää, että katsauksen tekijät tuntevat aineiston. Tulosten tarkastelun vaiheessa, eli kuvailevan kirjallisuuskatsauksen viimeisessä vaiheessa arvioidaan koko tehdyn työn sisällön lisäksi työn eettisyyttä sekä luotettavuutta. (Kangasniemi ym. 2013, 296-297.)

4.4 Tiedonhaku ja kirjallisuuskatsauksen aineisto

Kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksen muodostamisen ja tavoitteiden asettamisen jälkeen haettavalle aineistolle asetetaan perusteltavissa olevat sisäänotto- ja poissulkukriteerit (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 57). Koska tiedonhaun prosessi on kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden kannalta oleellisin vaihe, tulee hakuprosessia varten laatia hakustrategia, sillä hakuprosessissa tapahtuneet virheet voivat johtaa vääristyneisiin päätelmiin ja näin antaa epäluotettavaa kuvaa aiheen näytöstä. Hakustrategialla pyritään varmistamaan, että ne tutkimukset, jotka ovat valitun aiheen kannalta oleellisia, tulevat sisällytetyiksi kirjallisuuskatsaukseen. Aineiston valinnassa tulisi suosia ensisijaisesti alkuperäistutkimuksia. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 25, 61; Johansson, Axelin, Stolt & Ääri 2007, 49.)

Kirjallisuuskatsauksen aineiston haku suoritettiin seuraavissa tietokannoissa: Melinda, Julkari, Theseus ja Arto. Lisäksi suoritettiin manuaalihakua Google Scholarista. Valintaprosessin tulee olla toistettavissa, eli prosessin tarkka dokumentointi on tärkeää. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 61.) Katsaukseen sisällytettävän

aineiston valinta tapahtuu vaiheittain, ja aineiston haku kohdennetaan sellaisiin tietokantoihin, jotka todennäköisimmin sisältävät tutkimuskysymysten kannalta oleellista tietoa. (Johansson, Axelin, Stolt & Ääri 2007, 58). Tämä toimi perusteluna valitsemillemme tietokannoille. Sisäänottokriteerit valitsemistamme tietokannoista olivat hakusanoilla löydetty tulokset, julkaisun ajoittuminen aikavälille 2010-2020, suomen- tai englanninkielinen julkaisu sekä koko tekstin saatavuus ilman lisäkuluja. Poissulkukriteerit olivat julkaisuvuoden ajoittuminen ennen vuotta 2010, muut kuin suomen- tai englanninkieliset julkaisut sekä tietyn kaupungin, kunnan tai muun nimetyn toimijan toimintaa käsittelevät julkaisut.

Taulukko 1. Aineistohaussa käytetyt tietokannat

Arto	Arto on kotimaisten aikakauslehti- ja monografia-artikkelien kokoelma, joka on nykyisin osa Melindaa.
Julkari	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteinen avoin julkaisuarkisto, joka toimii Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen osalta myös julkaisurekisterinä (Sosiaali- ja terveysministeriö).
Melinda	Melinda on Suomen yliopistokirjastojen yhteisluettelo, joka sisältää Suomen kansallisbibliografian sekä viitetiedot yliopistokirjastojen, Eduskunnan kirjaston ja Varastokirjaston tietokantoihin sisällyvistä materiaaleista (Tähtinen 2007. 29).
Theseus	Suomen ammattikorkeakoulujen julkaisuja sekä opin- näytetöitä tallentava kokotekstitietokanta, jota ylläpitää ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortio AMKIT (Theseus).
Manuaalihaku	Google scholar

Tietokannoista Melinda ja Julkari eivät tuottaneet hakusanoilla sukupuolisensitiiv*, työote ja rippikoulu yhtään tulosta. Haku oli rajattu vuosiin 2010-2020. Theseus tuotti samoilla hakusanoilla ja aikarajauksella 21 tulosta, joista yksi ei ollut sisäänottokriteerien mukainen. Lopuista 20 valitsimme jatkoon kolme

julkaisua. Arto tuotti samoilla hakusanoilla ja rajauksella yhden tuloksen, joka oli löytynyt jo tehdystä hausta Theseuksesta. Manuaalihakua Google scholarista hakusanoilla sukupuolisensitiivisyys, rippikoulu ja työote tuotti 30 tulosta, joista lähemmin tarkastelimme kuutta (6) julkaisua. Näistä kuudesta hyväksyimme lopulta yhden (1).

Taulukko 2. Suomenkielisen aineiston haku ja osumat

Hakusanat	Tietokanta	Hakuosumat
Sukupuolisensitiiv*, työote, rippikoulu	Melinda, Julkari	Ei osumia
Sukupuolisensitiiv*, työote, rippikoulu	Theseus	21 osumaa
Sukupuolisensitiiv*, työote, rippikoulu	Arto	1 päällekkäisosuma
Sukupuolisensitiivisyys, työote, rippikoulu	Google scholar	30 osumaa

Taulukko 3. Aineistohaun sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaistu v. 2010-2020	Julkaistu ennen v. 2010
Kaikki hakusanat löytyivät	Vain osa hakusanoista löytyi
Ilmainen julkaisu	Maksullinen julkaisu
Suomen- tai englanninkielinen	Muu kuin suomen- tai englanninkielinen
Käsittelee seurakunnan työtä	On kohdistettu tietyn nimetyn toimijan toimintaan
Koko teksti saatavilla	Vain osa tekstistä saatavilla

Taulukko 4. Kirjallisuuskatsauksen tulokset tietokannoista

Tietokanta	Hakusanoilla saadut tulokset	Sisäänottokriteerien täyttämät julkaisut	Hyväksytyt julkaisut
Melinda	N=0	N=0	N=0
Julkari	N=0	N=0	N=0
Theseus	N=21	N=10	N=3
Google scholar	N=30	N=15	N=1
Arto	N=1	N=1	N=0

4.5 Aineiston analyysi

Analysoitaessa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tuloksia, voidaan käyttää joko kvalitatiivisen tai kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston analyysimenetelmiä. Koska kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tulokset ovat menetelmällisesti erilaisia, voi analyysin tekeminen olla haastavaa. Analyysin tarkoituksena on saada aikaan vertailua tulosten pohjalta tutkimusten kesken sekä muodostaa laajempia päätelmiä. (Kangasniemi ym. 2013, 296–297.) Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin tässä opinnäytetyössä teemoittelua. Teemoilla tarkoitetaan keskeisiä aiheita, joita muodostetaan aineistolähtöisesti etsimällä käytettävästä aineistosta yhdistäviä seikkoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Teemoittelu luotiin aineistoja yhdistävien ja niistä selkeästi esille nousseiden aiheiden ympärille. Aineistoissa esille nousseita, yhdistäviä teemoja olivat työntekijöiden asenteet, alueelliset erot työntekijöiden asenteissa, sukupuolittavat käytännöt sekä sukupuolittavat toimintatavat. Teemoittelua rakensimme kokoamalla tekstinkäsittelyohjelmaa hyödyntäen kunkin teemaa kuvaavan otsikon alle aineistoista ne kohdat, joissa käsiteltiin kyseistä aihetta.

5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

Kirjallisuuskatsauksen haku tuotti kansallisia, suomenkielisiä tuloksia johtuen suomenkielisistä hakusanoista. Katsauksessa on käytetty opinnäytetöitä ja kirjaa. Kansainvälisiä, englanninkielisiä lähteitä aiheesta emme etsineet, sillä koimme perustelluksi rajata näkökulman suomalaista rippikoulutyötä koskevaksi. On myös todennäköistä, ettemme olisi löytäneet juurikaan englanninkielistä aineistoa. Syynä tähän voidaan ajatella olevan esimerkiksi aiheen sensitiivisyys kirkon sisällä, sekä kulttuuriin ja katsomuksiin liittyvät erot. Aiheen rajaus kyseisellä tavalla oli mielestämme tarpeen, sillä tarkasteltaessa esimerkiksi Eurooppaa, on rippikoulutyö ja –toiminta suuresti katolisen kirkon toiminnan piiriin kuuluvaa, ja luonteeltaan hyvin erilaista kuin pohjoismainen, luterilainen rippikoulu. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, missä iässä rippikoulua käydään. Katolinen rippikoulu ajoittuu yleensä ikävuosien 7 ja 11 välille, kun taas luterilainen rippikoulu käydään yleensä keskinuoruuden aikana, noin 14-15-vuotiaana. (Porkka, suullinen tiedonanto 5.3.2020).

Taulukko 5. Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Tekijät, vuosi	Tietokanta	Otsikko	Keskeiset tulokset
Aholaita Anu 2019	Theseus	Seksuaalikasvatuk- sen tueksi rippikou- luun, dialoginen pa- neelikeskustelumate- riaali	Seksuaalikasvatuksella voidaan tukea ja mahdol- listaa kasvuiässä olevien nuorten oman seksuaali- suuden ja sukupuolen poh- timista osana omaa identi- teettiä. Kirkon kasvatus- työssä seksuaalisuuteen liittyvät teemat ovat pitkään olleet vaikeasti

			lähestyttäviä, mutta vastatakseen monimuotoistuvan maailman tuomiin haasteisiin, on kirkon oltava valmis käsittelemään myös niitä.
Anttonen Erja 2017	Manuaalihaku: Google scholar	Sukupuolisensitiivinen nuoriso- ja aikuistyö Suomessa	Tutkimuksen keskeiset tulokset ovat miten sukupuolisensitiivisyyttä, sukupuolisensitiivistä työtä ja sukupuolta sekä sen moninaisuutta on määritelty tutkimusajankohdan uusimman tiedon ja tutkimuksen perusteella. Lisäksi tutkimus pyrkii hahmottamaan, mitkä tahot Suomessa toteuttavat sukupuolisensitiivistä työtä, ja mitä se käytännössä on.
Rantala Eppu 2018	Theseus (Arto)	Sukupuolisuus rippikoulussa: Artikkelikohdasta rippikoulussa	Rippikoulun seksuaalisuuteen liittyvä opetus seksualisoi sukupuolen heteronormatiivisuudessaan. Keskittymällä avioliiton ja tasavertaisen avioliiton kysymykseen tulee sukupuolesta ja erityisesti sen moninaisuudesta juridisen institutionalistamisen väline.
Savolainen Mika 2019	Theseus	Vaikka olen: Sukupuolisensitiivisyyden ymmärrys Suomen	Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kirkon nuorisotyöntekijöiden

		evangelisluterilaisen kirkon nuorisotyössä	keskuudessa sukupuoli-sensitiivisyys ymmärretään eri tavoin henkilön oman taustan vaikuttaessa tähän ja että sukupuolisensitiivistä työtettä pidetään tärkeänä mutta vaikeasti omaan käytännön työhön sovellettavana. Tutkimuksen johtopäätös toteaa, että sukupuolisensitiivisyyden konkretisoituminen työhön on riippuvainen siitä, pitääkö työntekijä sitä turvallisena nuorille.
--	--	--	--

5.1 Sukupuolisensitiivisyys rippikoulutyössä

Jokainen nuori on ainutlaatuinen ja jokaisella tulisi olla mahdollisuus tulla kohdatuksi, kunnioitetuksi, nähdyksi ja tunnustetuksi omana itsenään. Tämä korostuu myös uudessa rippikoulusuunnitelmassa, joten sukupuolisensitiivisyyden tulisi näkyä myös rippikoulutoiminnassa (Aholaita 2019, 19-20). Tätä tukee se, että myös evangelisluterilaisen kirkon kasvatustyön etiikassa ja periaatteissa tuodaan esille syrjimättömyys ja jokaisen tasavertaisen ihmisarvon huomioiminen ihmisiä kohdatessa (Anttonen 2017, 13), samoin kuin se, että kirkon nuorisotyön arvo- ja eettinen osaaminen korostaa kristillistä ihmiskäsitystä ja ihmisarvon kunnioittamista (Aholaita 2019, 27). Nuorten kohtaaminen omana itsenään on tärkeää ja kirkon nuorisotyöntekijät osaavat mielestään kohdata nuoria, joskin osalla työntekijöistä on huomattavia ongelmia sukupuolten stereotyyppien huomaamisessa, jolloin niitä voidaan ylläpitää omalla toiminnalla ja kielenkäytöllä (Savolainen 2019) Rippikoulussa käytetään usein kieltä, joka on hyvinkin olettavaa,

binääristä ja heteronormatiivista. Nuoria puhuteltaessa saatetaan käyttää ilmaisuja kuten ”te pojat” tai ”ne tytöt”, millä luodaan tilanteita, joissa nuoria kategorisoidaan kuuluvaksi tiettyyn, ulkoapäin määriteltyyn sukupuoliryhmään. Näillä ilmaisuilla luodaan leirin asenneilmapiiriä ja todellisuutta. Tahattomilla sukupuolitavilla eleillä ja kielenkäytöllä voi kuitenkin olla suuri merkitys sen suhteen, tuntee nuori olevansa osa yhteisöä vai ei. (Aholaita 2019, 21)

Rippikoulusuunnitelma 2017:ssä mainitaan, että turvallinen rippikoulu edellyttää sen työntekijöiltä riittävää ymmärrystä sukupuolisensitiivisyydestä. Savolaisen tutkimukseen osallistuneista ammattilaisista suurin osa kokee ymmärtävänsä mitä sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan ja ajattelee, että kirkon nuorisotyönohjaajan tulisi käyttää sukupuolisensitiivistä työtettä omassa työssään. Kuitenkin pienempi osa kertoo näin toimivansa. Sukupuolisensitiivisyyttä koetaan vaikeaksi tuoda omaan arkeen, eikä sen koeta olevan tarpeellista omassa seurakunnassa. Pienissä maalaisseurakunnissa ei koettu olevan tarvetta sukupuolisensitiivisyydelle, sillä sukupuoleltaan moninaisia ei kyselyyn vastanneiden mielestä ollut maaseudulla. (Savolainen 2019).

5.2 Työntekijöiden asenteet

Savolaisen (2019) tutkimuksen mukaan nuorisotyötä tekevät kirkon työntekijät ovat asenteiltaan ja käsityksiltään hyvin jakautuneita, kun tarkastellaan sukupuolisensitiivisen työtteen ymmärtämistä. Ymmärrys jää useimmiten nuorisotyöntekijän oman maailmankuvan ja käsityksen varaan, eikä kaikilla tutkimukseen osallistujilla ollut objektiivista tietoa sukupuolisensitiivisyydestä tai siitä, miten sitä tulisi käyttää työssä. Käsitys sukupuolen moninaisuudesta oli todella vaihteleva ja huomattavia eroja löytyi käsityksestä biologisen ja sosiaalisen sukupuolen olemassaolosta. Vastaajat nostivat nuoren yksilöllisyyden ja sen tukemisen esille monessa kohdassa, samoin kuin työntekijän oman henkilökohtaisen uskon ja Raamatun merkitys korostuivat monissa vastauksissa. Monet vastaajat ottivat esille cis-sukupuolisten kasvun tukemisen, ja Raamattua käytettiin perusteluna omiin ajatusmalleihin etenkin binäärisissä sukupuolikäsityksissä. Uskolla

perustelluissa vastauksissa nousi usein esille lähimmäisen rakkaus ja toisten kunnioittaminen. Tutkimuksen mukaan osa nuorisotyöntekijöistä on siis binäärisen sukupuolikäsityksen vallassa, mutta pyrkii toimimaan sukupuolisensitiivisesti kuitenkin pysyen binäärisyyden asettamissa raameissa. (Savolainen, 2019). Kirkon nuorisotyön kuuluu kuitenkin korostaa eettistä ja arvokasta kristillistä ihmis käsitystä ja ihmisarvon kunnioittamista. Kirkko opettaa jokaisen ihmisen olevan arvokas, joten kirkon tulisi rohkeammin kohdata ihmisiä, jotka kuuluvat erilaisiin seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin, eikä ohittaa näitä kysymyksiä, vaan uskaltaa käsitellä niitä ammattitaitoisesti sensitiivisellä työotteella (Aholaita 2019, 27)

Monet nuorisotyöntekijät olivat Savolaisen tutkimuksen mukaan sitä mieltä, että sukupuolisensitiivistä työtettä tulisi käyttää niissä tilanteissa, kun nuoresta itsestään nousee esille tarve kohdata hänet sukupuolisensitiivisesti. Sukupuolisensitiivistä työtettä ei koettu tarpeelliseksi maaseutuseurakunnissa, sillä vastaajat olivat sitä mieltä, että maaseudulla ei ole sukupuoleltaan moninaisia yksilöitä, tai se on vain marginaalista. Työntekijät kokivat, että sukupuolisensitiivistä työtettä on turha käyttää, ellei nuori tule heille itse kertomaan sukupuolikysymysten olevan ajankohtaisia juuri nyt. (Savolainen, 2019). Kirkon nuorisotyössä ei kuitenkaan voida ohittaa sukupuolisuuteen tai seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä, vaan niitä tulisi käsitellä rohkeasti ja ammattitaitoisesti, sensitiivisellä otteella. Työntekijöiden tulisi tarkastella myös omien näkemystensä taustalla vaikuttavia arvoja ja kokemuksia, sekä sitä, kuinka ne voivat vaikuttaa seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen. (Aholaita, 2019).

Työntekijät, jotka perustelivat sukupuolisensitiivisen työtteen tärkeyttä nuorten kasvun ja kehityksen tukemisella riippumatta siitä, miten sukupuolius heitä itseään koskettaa, kertoivat käyttävänsä sukupuolisensitiivistä työtettä jatkuvasti kaikkien kanssa. Vastaajat kertoivat, että heidän mielestään nuorisotyön tulisi olla turvallista kaikille, jopa niille nuorille, jotka eivät uskalla puhua sukupuolisuudesta. Toteuttamalla sukupuolisensitiivistä työtettä jatkuvasti, mahdollistetaan se, että jokainen nuori kohdataan omanlaisenaan, eikä tietyn, määritellyn sukupuolen edustajana, mikä luo turvallista tilaa. Tämän seurauksena jokaisella nuorella on samat lähtökohdat kohdatuksi tulemiseen. (Savolainen, 2019).

Työntekijöille on tutkimuksen mukaan vaikeampi hahmottaa, kuinka tehdä laadukasta, sukupuolisensitiivistä työtä luonnollisen oloisesti jatkuvasti kuin sitä, milloin siinä on haasteita. Leirityössä erityisesti käytännönjärjestelyiden koettiin hankaloittavan sukupuolisensitiivistä työskentelyä. Ratkaisuja kuitenkin löytyi yhdessä nuorten avulla, kunhan oli valmis muokkaamaan perinteisiä toimintatapoja. Sketsikulttuuri tuottaa leirityössä oman haasteensa, sillä hauskoina asioina koetaan esimerkiksi vastakkaisen sukupuolen edustajaksi pukeutuminen ja tietynlainen sukupuolittava kielenkäyttö. Isoskoulutuksessa sukupuolisensitiivisyyden puheeksi otto olikin monille konkreettinen tapa tuoda esille sukupuolisensitiivistä työtettä arjen työssä. Työnantajalta toivottiin yhtenäisempää linjaa sukupuolisensitiivisyyden osalta. Rippileirityössä erityisesti käytännön peseytymis-, yöpymis- ja muut käytänteet herättävät paljon erilaisia mielipiteitä ja niihin kaivataan selkeitä ohjeistuksia ja toimintamalleja, jolloin nuorisotyöntekijät voisivat kokea oman työnsä turvalliseksi. Kirkolta siis kaivataan koulutusta ja tiedonjakamista työntekijöilleen, samoin kuin konkreettista tukea sukupuolisensitiivisen työtteen käyttämisen kanssa (Savolainen, 2019.)

6 POHDINTA

Kun seurakuntien työntekijöiden tietotasoa ja halua oppia tarkastelee näiden lähteiden ja tutkimusten valossa, on selvää, että lähes kaikki työntekijät haluavat kohdata nuoria laadukkaasti ja arvostavasti. Osa työntekijöistä ei koe sukupuolisensitiivistä työtettä jatkuvasti tarpeelliseksi, kun taas osalle on itsestään selvää, että kaikkia nuoria kohdataan samalla tavalla sukupuolisensitiivisesti. Sukupuolisensitiivinen työote yleisesti koetaan kuitenkin tärkeänä ja positiivisena asiana. Kaikilla ei kuitenkaan ole työkaluja siihen, eikä työnantaja välttämättä tarjoa koulutusta tai materiaalia liittyen sukupuolisensitiiviseen työtteeseen ja kohtaamiseen. Työntekijöiden pitää olla kiinnostuneita aiheesta sekä opetella tai osata se itse, eikä vaadittavaa taitotasoa määritellä missään. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kirkon työntekijöitä koskevaa yhteistä linjausta ole laadittu, minkä

johdosta osaamista ei myöskään varsinaisesti arvioida tai valvota. Kirkon nuorisotyönohjaajan koulutukseen ei kuulu sukupuolisensitiivinen työote tai kohtaaminen varsinaisena teemana tai opintokokonaisuutena, ellei yksilö itse hakeudu työharjoitteluihin tai tuota oppimistehtäviä siten, että ne mahdollistavat sukupuolisensitiivisen työskentelyn oppimisen opintojen aikana.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Kaikissa tutkimuksissa arvioidaan tutkimuksen pätevyyttä sekä luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa esimerkiksi se, onko se toistettavissa, samoin kuin se, kuinka tarkasti tutkija kuvaa käytettyjä menetelmiä ja tutkimuksen toteuttamista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 231–233.) Opinnäytetyösämme pyrimme sekä hakemaan tietoa että kuvaamaan tiedonhaun prosessin mahdollisimman tarkasti. Tietoa haettiin järjestelmällisesti eri tietokannoista, ja haulla saatu aineisto rajattiin koskemaan asetettua tutkimuskysymystä. Opinnäytetyössä on avattu laajasti aineiston keskeisiä käsitteitä ja niihin liittyviä ilmiöitä. Tarkastelemme lähteinä käyttämiemme teosten lähdemerkintöjä ja tarkkailemme tekstiä kriittisesti, sillä jokaisen kirjoittajan teksti on kirjoitettu kirjoittajan näkökulmasta.

Opinnäytetyön luotettavuutta heikentää aineiston suppea otos, mikä osaltaan johtuu tarkasti määritellyistä hakusanoista ja aiheen tiukasta rajauksesta. Aineiston vähyydestä ja valitun aineiston samankaltaisuuksista johtuen näkökulmat jäävät osittain rajallisiksi, vaikka pyrimme tarkastelemaan valittuja aineistoja kriittisesti ja ottamaan huomioon kunkin julkaisun kontekstin. Aineiston vähyyys kertoo myös siitä, ettei aiheesta toistaiseksi ole kovin paljoa tutkimustietoa. Vaikka sukupuolisensitiivisyydestä, sukupuolisuudesta ja sukupuolen moninaisuudesta löytyy paljon aineistoa, yhdistettäessä nämä käsitteet kirkon nuorisotyöhön, ja erityisesti rippikoulutyöhön, vähenee aineiston määrä radikaalisti. Tämä kertoo hyvin konkreettisesti siitä, ettei aihetta ole koettu relevantiksi tai ajankohtaiseksi seurakuntien toiminnassa.

Aineiston laajuuteen ja näin opinnäytetyömme luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että käytimme pelkästään suomenkielisiä aineistoja. Toisaalta koimme tämän perustelluksi, sillä osittain aiheen sensitiivisyydestä johtuen sukupuolisensitiivisyys on muualla maailmassa heikommassa asemassa etenkin, kun tarkastellaan kirkon toimintaa. Vaikka protestanttista rippikoulua tehdään laajasti esimerkiksi Saksassa ja Sveitsissä, eivät sukupuolen moninaisuuteen liittyvät teemat useinkaan ole näkyvillä. Suomen ohella Ruotsi on aiheen kanssa todennäköisesti pisimmällä, ja oletettavasti ruotsinkielistä aineistoa olisimme löytäneet. (Porkka, suullinen tiedonanto 25.3.2020) Kielitaitomme ei kuitenkaan olisi riittänyt käännöstyöhön, joten emme huomioineet ruotsinkielistä aineistoa vaihtoehtona.

6.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyön toteuttaminen ja kirjoitusprosessi alkoi varsinaisesti vasta tammikuussa 2020. Vaikka käsiteltävä teema oli valikoitunut jo paljon aikaisemmin ja idea opinnäytetyön aiheesta oli hahmottunut, emme olleet saaneet kirjoitusprosessia alkuun. Siitä huolimatta asetimme tavoitteeksi saada työ julkaistua huhtikuun julkaisuseminaarissa. Alkuperäisen suunnitelman mukaan työelämäyhteistyökumppanimme piti olla Paavalin seurakunta, mutta johtuen kontaktin saamiseen liittyvistä vaikeuksista jouduimme vaihtamaan työelämäyhteistyökumppania nopealla aikataululla. Huolimatta tästä esittelimme hyväksytysti opinnäytetyön ideapaperin ja suunnitelman tammikuun aikana, ja käsikirjoituksen maaliskuun alussa.

Alkuperäiseen suunnitelmaan kuului opinnäytetyön pohjalta tehdyn koosteen tuottaminen Lauttasaaren seurakunnan käyttöön, sekä sen ja opinnäytetyön esittely seurakunnassa. Vallitsevan, haastavan koronaviruspandemian takia esittely ei kuitenkaan mahdollistunut, vaan siirtyi tulevaisuuteen. Lauttasaaren seurakunta saa kuitenkin käyttöönsä kirjallisina tuotoksina sekä opinnäytetyön että sen liitteenä vapaaehtoisuskoulutukseen liittyvän materiaalin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa ja tuottaa kirjallisuuskatsauksen tulosten pohjalta ajankohtaista tietoa työelämäyhteistyökumppanin käyttöön ja nostaa käsiteltävää aihetta esille seurakunnassa. Lisäksi omiin, henkilökohtaisiin tavoitteisiimme kuului tarkastella ja reflektoida omaa ammatillista osaamistamme aiheeseen liittyen, oppia tiedonhakuun ja kirjoittamiseen liittyvästä prosessista sekä tuottaa julkaisukelpoinen, hyväksytty opinnäytetyö. Suurimmiksi haasteiksi muodostuivat osittain aiheen tiukan rajauksen aiheuttama aineiston vähyys, aikataulliset ongelmat sekä loppukeväästä koronaviruspandemian aiheuttamat käytännön ongelmat, kuten julkisten kirjastojen ja Diakonia-ammattikorkeakoulun kampusten kiinni oleminen.

Kokonaisuutta tarkasteltaessa koemme tavoitteet saavutetuiksi. Keskinäinen työskentelymme, vuorovaikutuksemme ja kommunikaatio toimivat sujuvasti. Huolimatta tiukasta aikataulusta ja haasteista prosessin aikana, pystyimme tukemaan toisiamme, refleктоimaan oppimistamme sekä jakamaan työkuormaa huomioiden kummankin vahvuudet.

6.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön toteuttaminen on ollut tähänastisten opiskelutaustojemme suurin projekti sekä laajuudeltaan että kestoaltaan. Prosessi on vaatinut sekä jo hankittujen taitojen käyttöönottoa että uuden opettelua, omien ajattelutapojen ja toimintamallien kriittistä tarkastelua, sujuvia organisointitaitoja ja kykyä tehdä yhteistyötä kuormittavassa ja stressaavassa tilanteessa. Oppimiskokemuksena opinnäytetyön tuottaminen on ollut avartava, ja merkittävää ammatillista kasvua tuotti esimerkiksi lähdekriittisyyden kehittyminen erilaisia aineistoja ja tilastoja tutkiessa. Tiedonhaun prosessi opetti myös järjestelmällisyyttä sekä läpinäkyvää, tarkkaa dokumentointia.

Oli todella yllättävää meille molemmille huomata, kuinka ”kuplassa” elämme, vaikka pyrkimyksenä onkin sen tiedostaminen, ettei kaikkialla ole samanlaista kuin omassa lähiympäristössä, ja vaikka on tiedossa, että hajontaa löytyy kirkon

työntekijöiden keskuudesta paljon, kun tarkastellaan seksuaalisuuteen, sukupuoleen ja sukupuolisuuteen liittyviä kysymyksiä. Suurimmat yllätykset nousivat Savolaisen (2019) teettämästä kyselystä, jossa monet nuorisotyössä työskentelevät henkilöt kommentoivat sukupuolen moninaisuuteen liittyvistä teemoista mielestämme todella vanhanaikaisen ja konservatiivisen kuuloisesti tähän “kuplaan” nähden.

Sukupuoleen, sukupuolisuuteen, moninaisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyvät teemat ovat kiinteästi sidoksissa erilaisiin ympärillä vallitseviin tekijöihin kuten kulttuuriin ja aikaan. Merkitykset, joita näille teemoille annamme, ovat aina subjektiivisia, mutta meidän on hyvä oppia tarkastelemaan niitä kriittisesti, jotta voimme arvioida, luommeko itse sukupuoleen liittyviä odotuksia tai pidämmekö yllä oletettuun sukupuoleen perustuvia rooleja tai ennakkokäsityksiä. Sukupuolisensitiivisyys nähdään suurelta osin kysymyksenä, joka liittyy ihmisten kohtaamiseen, ei varsinaisesti työotteeseen, jonka tulisi olla kaiken toiminnan takana yleisesti ja kokonaisvaltaisesti. Kärjistettynä tämä tarkoittaa sitä, että toiminta muuttuu, jos ajatellaan, että on “niitä”, eli henkilöitä, joita tulisi kohdata sukupuolisensitiivisyys erityisesti huomioiden. Tällainen kanssakäyminen ei mahdollista välitöntä kanssakäymistä ja avointa dialogia kahden osapuolen välillä.

Sukupuolisuuteen ja moninaisuuteen liittyvät teemat eivät kosketa vain niitä, jotka jollakin tapaa poikkeavat totutusta, binääristä järjestelmästä joko oman sukupuolen kokemuksensa, ajattelutapansa tai toimintansa puolesta, vaan ne ovat läsnä meidän jokaisen elämässä. Sukupuolta ei voida olettaa ulkoisten tekijöiden pohjalta, ja näin emme myöskään voi tietää, milloin on spesifi tarve sukupuolisensitiiviseen kohtaamiseen. Sukupuolisensitiivisyyden ei tulisi olla “vaihde”, jonka kytämme toimintaan silloin, kun koemme sitä tarvitsevamme, vaan sen tulisi olla osa työtettä riippumatta siitä, kenen kanssa ja minkälaisessa ympäristössä työskentelemme. Kun ihminen kohdataan ainutlaatuisena yksilönä ja omana persoonanaan, eikä oletetun sukupuolen määrittelemänä ja tämän määritelmän luomien odotuksien kautta, mahdollistamme laadukkaan, sensitiivisen kohtaamisen, jossa voimme olla ihminen ihmiselle.

LÄHTEET

- Aholaita, A. (2019). Seksuaalikasvatuksen tueksi rippikouluun. Dialoginen paneelikeskustelumateriaali. Helsinki. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/168516/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6.pdf?sequence=2>
- Anttonen, E. (2017). Sukupuolisensitiivinen nuoriso- ja aikuistyö Suomessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 38.
- Bahmani, A., Honkasalo, V. & Santalainen J. (toim.) (2016). Kulttuurisensitiivinen sukupuoli. Monipuolinen sukupuolisensitiivinen työ setlementti-liikkeessä. Vaasa: Fram. Saatavilla 19.2.2020 https://setlementti-fibin.directo.fi/@Bin/c65fd0a800a8ac0fc32f97f6e28b6f2/1582101953/application/pdf/1372953/Kulttuurisensitiivinen_sukupuoli_WEB.PDF
- Hansen, M. (2004). Olipa kerran perhe. Arvostava työote perhetyössä. Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry. Helsinki: Picaset Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2010). Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi. 231–233.
- Isoja Ihmeitä - Isostoiminnan linjaus 2016. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 43. Hyväksytty kirkkohallituksen täysistunnossa 28.1. 2016 Kirkkohallitus.
- Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R.-L. (2007). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto.
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-P., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. Hoitotiede 25 (4), 291-301.

Saatavilla 11.1. 2020 <http://elektra.helsinki.fi.ezp.oamk.fi:2048/se/h/0786-5686/25/4/kuvailev.pdf>

- Lauttasaaren seurakunnan toimintakertomus 2019 (2020). Lauttasaaren seurakunta.
- Markkunen, A. & Koivunen, V. (2018). Rippikoulun paikallisuunnitelma. Lauttasaaren seurakunta.
- Porkka, J. (2019). The Young Confirmed Volunteers of the Evangelical Lutheran Church of Finland. Motivation, Religiosity, and Community. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Porkka, J. (2019). Rippikoululaisten itsearviointikysely 2019.
- Porkka, J. (2020). Suullinen tiedonanto 4.3.2020
- Porkka, J. (2020). Suullinen tiedonanto 25.3.2020
- Rantala, E. (2018). Sukupuolisuus rippikoulussa. Artikkelit sukupuolisuuden kohtaamisesta rippikoulussa. Helsinki. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 19.20.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141297/Rantala_Eppu.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ristkari, M., Suni, N., & Tyni, V. (2018). Sukupuolena ihminen: Tietokirja transsukupuolisuudesta ja sukupuolen moninaisuudesta. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Saatavilla 11.03.2020 <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.

- Salminen, A. (2011). Mikä on kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 2. Saatavilla 12.2.2020 https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Savolainen, M. (2019). VAIKKA OLEN. Sukupuolisensitiivisyyden ymmärrys Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyössä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 19.2.2020 <https://www.theseus.fi/handle/10024/227981>.
- Seta ry. Sateenkaaritieto. Sukupuolen moninaisuus. Saatavilla 19.2.2020 <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>
- Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. (2016). Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto. Hoitotieteenlaitoksen julkaisuja. A: 73/2016.
- Suuri ihme (2017). Rippikoulusuunnitelma 2017 (Piispainkokouksen hyväksymä 5.4.2017). Helsinki: Kirkkohallitus
- Tampereen Setlementti. Tampereen tyttöjen talo. Tietoa meistä. Saatavilla 19.2.2020 <https://www.tytto.fi/tietoa-meista/sukupuoli-ja-kulttuuri-sensitiivi/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Työn tueksi. Hyviä käytäntöjä. Kulttuurisensitiivinen työote. Saatavilla 19.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Sukupuolten tasa-arvo. Sukupuoli. Sukupuolen moninaisuus. Saatavilla 19.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>

Tähtinen, H. (2007). Systemaattinen tiedonhaku hoitotieteen näkökulmasta. Teoksessa Kirsi Johansson, Anna Axelin, Minna Stolt & Riitta-Liisa Ääri (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turku: Turun yliopisto, Hoitotieteenlaitos.10–46.

Vilka, H. (2010). Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PSkustannus.

LIITE 1. VAPA3-koulutus 3. EA, turvallisuus ja oma jaksaminen

vapa3 osa 3.pdf

LIITE 2. Kestääkö kaveruus

Kestääkö_kaveruus 3.0 (1).pdf